

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Mátrai-Betegh Béla

Cím:

BLAHA LUJZA
Halálának 30. évfordulójára

Forrás:

Magy. Hírlap. 1956. I. 18.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. fűz.)

(Oldal)

Idő:

'1956'

Személy:

Helyszám:

Az emlékezés hajlandó el-
lágyítani az emléket. Ki-
vált ha már úgy is öröklí, mint
körülbecézett és agyondédel-
gettet, mint olyat, amit csak
gyöngéden lehet kézbevenni,
akár egy puha madarat.

A ma harminc éve elhunyt
Blaha Lujzával így vagyunk.

Mit őriz felőle a ma élő
nemzedék idősebbje, aki még
látta őt s mit a fiatalabbja,
aki csak hallott róla? Lát egy
elragadóan nőies alakot, göd-
röcskés állal és lefegyverzően
fitos orral — egy századvégi,
egészséges szépséget, egy élet-
vidám menyecskét, aki az el-
andalodott nemzetnek énekel.

Ez a mosolygó látomás ring
még ma is a szemek előtt
Blaha Lujzáról. A kényeztetés
úgy burkolja körül, mint gyü-
mölcsöt a hamva. »Nincs egy-
hamar olyan piciny száj, mint
amilyennel ő énekl, a magyar
nótákat« — ömleng róla az
egykorú sajtó s ez a selypegés,
ez a gügyögő édeskesség máig
sem engedte felnőni népe előtt
Blaha Lujza igazi egyénisé-
gét. Pedig ideje lenne szétnéz-
ni abban a babaotthonban,
melyet kora és utókora beren-
dezett neki.

Mindjárt milyen más, ha
férfi, ha író beszél róla! »Nem
cipellőben volt, hanem karma-
zsin csizmában, mikor tenye-
rébe vette a közönség« — írja

Műszáth. Ebben is van becé-
zés, ebben is megérezni a sze-
retetet, ahogyan a nézőtér dé-
delgeti kedvencét. De benne
van az is, hogy Blaha Lujza
szándékosan, elhatározottan,
mintegy a sarkára állva vala-
mivel szemben, két lehetőség
közül választott. Amivel szem-
beszállt, az »a verki-valcer, a
tingli-tangli, a Blaue Katz-
világ, a Fahr'ma Gnüherr-
fiakker-stilus«, mint emlékirat-
taiban Szerémy Zoltán beszél
Blaha haláláról. Amit pedig
választott, az az idegen helyett
a magyar népszínmű.

Ne firtassuk, milyen válto-
zó, egyenetlen értékű mű-
faj a népszínmű s a néhány
jóminőségű mellett mennyi se-
lejteset is vitt sikerre belőle
Blaha. De a Bach-korszakban
és a kiegyezés után mégis ki-
fejezett egy dacos törekvést
mindennel szemben, ami a
néptől végképp idegen. S ha
egy fiatal lány — 14 éves volt,
mikor először játszott népszí-
nműben — ehhez vonzódik, az
már szinte hazafias kiállás.
Mindenesetre egyenes folyta-
tása annak a vonalnak, ame-
lyet a császári huszártisztból
magyar honvéddé, honvédből
a szabadságharc bukása után
bujdosó, hányatott életű vándor-
színészé lett apa követett.

Ha így tekintünk vissza a
pályakezdő Blahánéra, a gyön-
gédrajzú, behízelgő arcon, a

gödöröcskék mellett, menten
megjelenik egy makacs vonás,
amely keményebb egyéniségre
vall. Ha nem lett volna kemé-
nyebb annál, mint amilyené
kora és az emlékezés puhítja,
aligha tudott volna saját ké-
pére formálni egy műfajt —
művészetének egész anyaga ol-
vadt mézként ömlött volna az
idegen operett kész formába.
Játszott operettet is sokat,
igaz, de otthon csak a népszí-
nműben volt s a *Cornevillei*
harangok Serpolettejéből, a
Boccaccio-ból úgy tért meg a
Piros bugyelláris Török Zsófi-
jához, Finum Rózsához, mint
aki saját lényét találja meg
ismét.

Túlzás volna persze ma azt
erősgetni, amit a *Vasárnapi*
Újság-ban Szász Károly írt
Blaháról: »...ő az a népdal,
amit a jonóban énekelnek.«
Annyira volt csak népi a mű-
vészete, amennyire népi figura
Finum Rózsai, vagy a *Tündér-
lak Magyarhonban* Marcsája.
Lebegő, operenciás távlatban
volt a néptől, mégis sokkalta
közelébb hozzá, mint korának
sok más művésze. *Móricz*
Zsigmond állítja talán legpon-
tosabban a helyére Blaha Luj-
zát, amikor elmondja első ta-
lálkozását vele a *Sári bíró*
szerepe dolgában az Emke-
kávéház fölötti, koszorúkkal,
szalagokkal teli polgári mű-
vész-lakásban: »Ahogy felme-

gyek az emeletre a lépcsőn,
balra a második ajtó előtt
olyan félrács kiskaput lelek,
amelyet falun a tyúkók és a
csibék és a kismalacok ellen
akasztanak a konyha ajtajá-
ra. Milyen kedves volt a kö-
rengetegben az a szimbolikus
kiskapu! Mellig erő, pirosra,
fehérre festett kisajtó...«

Szimbolikus, falusi kiskapu
volt a körengetegben Blaha
Lujza színészi működése. Leg-
alább jelképesen vágott kapu
a nép felé.

Erő kellett hozzá s nem min-
dennapi kemény merészség,
hogy meg merje kockáztatni
híres tettét 1883 júniusában a
Theater an der Wien színpa-
dán. Kiáll a bécsi színházban
a császár elé s a mord pol-
szakáll közé a szemébe nézve
rögtönöz egy dalt fegyelem- és
függelemsértés miatt: egy sza-
dista őrmester megölése miatt
halálraírtelt tizenhárom ma-
gyar katona megmentésére:
»De szeretnék a királlyal be-
szélni...« — kezdi s a óta so-
rai közé szöve pardont kér ti-
zenhárom magyarnak.

Ilyen feladatra is vállalko-
zott az ő művészete. »A nem-
zet csalogányáé«, ahogyan elő-
szőr 1875-ben, egy Aradon át-
nyújtott babérkoszorú szalag-
ján nevezték az akkor még
huszonöt éves Blaha Lujzát.
Nemcsak az a bájos »üdvöske«

ő, amilyenek közönsége tar-
totta s amilyenek mi is örö-
költük őt. Nemcsak az önmag-
gát gondtalan trillákkal kife-
jező nemzet csalogánya. Szelíd
lénye mélyen van szilárdabb
meg nem alkuvás is s ez az
egyénség az, nempedig a bája,
amiért ma is kedves nekünk.

Az emigrációban Kossuth azt
A mondta róla: kifejezte a
köznép géniuszát. Ez az egy
megjegyzés többet mond Blahá-
né értékelésében számunkra,
mint az a tömjénező, gü-
gyögő kórus, amely életében
lépteit toladóan kísérte.
Tudjuk, hogy olyan művész
volt, aki nemcsak közönségét
szórakoztatta, hanem szolgálá-
tot tett népének is.

Mátrai-Betegh Béla

92
Blaha Lujza